

Оверчук С. В. Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження

/продовження/

7. *Особливості складу суду (одноособовий розгляд справ мировим суддею)*. Суперечлива ознака, яка не є універсальною та не завжди притаманна мировій юстиції різних країн, проте, відзначається в працях багатьох науковців [9, с. 199; 10, с. 265; 36, с. 12-13; 33, с. 31-32]. Характер справ, підсудних мировому судді, дозволяє ефективно здійснювати йому судочинство одноособово з максимальною економією процесуальних засобів. Однак, традиція колегіальності при здійсненні судочинства, властива англосаксонському (загальному) праву, прищепилась і у формуванні складу мирового суду для розгляду навіть малозначних справ. Отже, здійснення судочинства одноособово може розглядатися як ознака лише окремих моделей мирової юстиції (зазвичай континентальної або змішаної). Крім того, можливий варіант поєднання одноособового та колегіального розгляду справ. «Що стосується складу суду, – відзначає С.В. Лонська, – мировий суддя здійснює свої повноваження як одноособово, так і в складі колегії. Законодавство деяких країн передбачає можливість обох форм діяльності (Австралія, Великобританія, Канада, Нова Зеландія, США)» [16, с. 63]

Світова практика. У кожній з країн мiрoвa юстиція має свою специфіку, проте, деякі загальні типові риси можна виділити. Так, сучасні мирові суди зарубіжних країн – це або одноособово діючий професійний стипендіальний суддя – магістрат, або два або кілька непрофесійних мирових суддів, які не отримують платні і не мають юридичної освіти [36,

▪ Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

с. 20]. Окремим винятком є, наприклад, штат Аляска (США), де мирові судді можуть розглядати справу за участю журі.

В наш час одноособовий розгляд справ існує у більшості країн. З метою висвітлення світової тенденції диференціації суддівського складу наведемо приклади категорій справ, що підлягають розгляду моноскладним судом, та покарань, які можуть бути накладені за підсудні їм правопорушення. Так, преторії в Італії розглядають одноособово в якості суду першої інстанції справи про менш тяжкі злочини, за скоєння яких може бути призначено до трьох місяців позбавлення волі; мирові суди Люксембургу – справи про малозначимі злочини, за які не може бути призначено більш суворе покарання, ніж сім діб арешту; суди коморки Португалії – справи про злочини, що караються позбавленням волі до двох років; дільничні (низові) суди Німеччини – справи приватного обвинувачення, справи про проступки, за пропозицією прокурора справи про деякі злочини, за які не може бути призначене покарання суворіше, ніж два роки позбавлення волі; окружні суди Швеції – тільки про злочини, за котрі не може бути призначене покарання більше ніж штраф; окружні та міські суди Норвегії тільки справи про проступки максимальне покарання за скоєння яких не перевищує трьох місяців позбавлення волі; дільничні суди Ірландії – справи про кримінальний злочин, що переслідується в сумарному порядку, покарання за скоєння яких не перевищує шести місяців позбавлення волі; в Австрії дільничні (низова ланка) суди – справи про злочини, покарання за скоєння котрих не перевищує шести місяців позбавлення волі, суди землі та округу – справи про злочини, покарання за вчинення яких не перевищує трьох років позбавлення волі; суди магістратів у Великобританії – справи про злочини, за скоєння котрих

-
- Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

може бути призначене покарання у вигляді штрафу або позбавлення волі на строк до шести місяців [38, с. 94-96].

Для кримінальних справ Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам № R (87) 18, пункт D.2, передбачає, що одноосібний суддя має використовуватися «в усіх випадках, коли тяжкість правопорушення це дозволяє». Але в тяжких справах, які стосуються свободи суб'єкта, колегіальність встановлення фактів, яка забезпечується складом з трьох або більше суддів, мирових або професійних суддів, є важливим запобіжником проти рішень, на які впливають особисті упередження або ідіосинкратичні погляди однієї особи. На практиці, менш тяжкі справи, зазвичай, вирішуються одним суддею, а більш серйозні справи — колегією суддів, хоча лінія поділу тут є неоднаковою в різних країнах. У цивільних справах поширеною практикою в країнах загального права є те, що судді першої інстанції засідають одноосібно [39, с. 354].

Звернення до світового досвіду вказує, що в більшості країн до підсудності одноособових судів (мирових та загальних) віднесені справи про малозначні правопорушення, максимальне покарання за які не перевищує двох-трьох років позбавлення волі або ж взагалі не пов'язано із обмеженням свободи. При чому в більшості випадків критерієм розмежування підсудності між колегіальними та одноособовими судами є тяжкість скоєного правопорушення та безпосередньо обумовлене ним покарання виражене в санкції. Отже, одноособовий розгляд справ мировими судами, юрисдикція яких обмежена малозначними справами, відповідає світовій тенденції і не суперечить правовій природі цього інституту.

Український контекст. Впроваджена в Україні система розподілу підсудності між одноособовим і колегіальним складами суду є хаотичною і

▪ Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

потребує належного впорядкування. Головний її недолік – жорсткість та безальтернативність використання конкретних процесуальних форм, незабезпеченість їх вибору обвинуваченим. Існуючий монархічний порядок розгляду справ в сучасних загальних судах України є, фактично, невдалою заміною інституту мирових суддів, при чому обрана законодавцем форма реалізації цієї ідеї спотворила сутність обох вказаних інститутів.

В Україні, відмовившись як від власного історичного досвіду, так і від загальносвітової тенденції, суддя загального суду одноособово може призначати покарання у вигляді позбавлення волі на строк до десяти років. Безумовно, введення одноособового розгляду справ суддею, більш властивого мировим судам, прискорило розгляд справ, дозволило уникнути негативних наслідків із забезпеченням участі в процесі народних засідателів, оплатою їх праці, пасивністю при винесенні рішень по справі. Однак, такий підхід, на наш погляд, призвів до надмірного обмеження колегіальних засад при розгляді кримінальних справ. Потрібно зазначити, що саме невдале законодавче втілення цього положення є об'єктом критичних зауважень, а не введення інституту одноособового розгляду кримінальних правопорушень. На жаль, український законодавець в цьому напрямку пішов значно далі, і правильна в цілому ідея була значно викривлена.

Суттєва відмова від принципу колегіальності розгляду справ та домінування одноособового розгляду спричинило розвиток цілої низки негативних явищ у судовій системі України, значно знизила рівень справедливості правосуддя, посилило розрив між судовою владою і суспільством. Одноособовий розгляд, безперечно, має деякі вагомні переваги і в аспекті економічної доцільності, і щодо забезпечення

▪ Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

швидкого розгляду справ, але їх врахування на шляху удосконалення системи кримінального судочинства доцільно лише в частині розгляду справ про кримінальні правопорушення невеликої тяжкості. Відмова від вагової гарантії правосуддя, якою є колегіальність, на користь швидкості розгляду та економічної доцільності допустима лише в незначній мірі, коли загроза покарання не є занадто суттєвою для особи.

Таким чином, в процесі формування мирової юстиції в Україні доцільно диференціювати склади суду для мирових та загальних судів першої інстанції: мирові суди – одноособовий склад суду; загальні суди – колегіальний (колегія професійних суддів, суд присяжних). Проведення в апеляційному порядку має здійснюватися колегіально як в мировому, так і в загальному суді.

Вважаємо, що варто обмежитись цим переліком ознак, які є загальними для країн, в судовій системі яких існували чи існують на цей час мирові суди. Розширення цього набору ознак мирової юстиції призведе до розмивання поняття, яке має визначатися найбільш істотними, універсальними ознаками. Поза межами запропонованого переліку світова практика, як в історичній ретроспективі, так і на сучасному етапі, має різні вектори руху. Так, крім наведених ознак мирової юстиції у науковій літературі виділяються чимало інших, зокрема: статус нижчої (первинної) судової або адміністративно-судової інстанції; активне використання примирних процедур; можливість й особливості порядку оскарження рішень (особлива інстанційність); надання допомоги сторонам у збиранні доказів; максимальне використання можливостей примирних процедур як інструменту відновного правосуддя; порядку фінансування (за рахунок державного або місцевого бюджету) тощо. Ці ознаки можна розглядати як додаткові (особливі), які описують конкретну національну модель.

-
- Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

Проаналізовані ж нами ознаки є характерними, типовими для більшості мирових судів (незалежно від назви) та розкривають правову природу інституту мирової юстиції. Їх сукупність відображує як організаційні (судоустрійні), так і функціональні (процесуальні) аспекти елементів мирової юстиції. Повний аналіз всіх можливих ознак мирової юстиції (загальних і спеціальних) потребує наукової розвідки монографічного чи дисертаційного рівня.

Цілі та завдання мирової юстиції; причини, що зумовлюють необхідність її запровадження. Визначаючи на теоретичному рівні поняття, ознаки мирової юстиції, слід наголосити на необхідності визначення цілей та завдань мирової юстиції, які мають бути закріплені на законодавчому рівні. Формулювання призначення як місії, конкретних цілей та завдань мирової юстиції служить підґрунтям для визначення найбільш оптимального порядку діяльності мирових суддів, відмінного від загального. Міркувати про створення чи вдосконалення засобів без усвідомлення їх цілепокладання марно, оскільки не відповідає головному методологічному принципу створення будь-яких організацій.

Застосування можливостей соціально-правового, державно-правового та політико-правового підходів при аналізі нечисленних наукових публікацій з проблем мирової юстиції дозволив сформулювати науковцям висновок про те, що конкретний перелік цілей і завдань мирових суддів та їх зміст повинні: 1) визначатися в форматі загальних для всієї судової влади цілей і завдань, що об'єктивно пов'язано з конституційним принципом єдності судової влади і правового простору держави; 2) враховувати оцінку вимог суспільства до судової влади мирової юстиції, пов'язаних з її соціально-правовими можливостями судового захисту прав, основних свобод і законних інтересів громадян; 3)

▪ Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

передбачати всі можливі варіанти інституційної побудови мирової юстиції на різних рівнях її державного устрою (будь-яка спроба створення нової моделі мирової юстиції: наскільки результати існуючої моделі відповідають тим суспільним цілям і задачам, для виконання яких вона створювалася) [9, с. 121].

У науковому середовищі немає єдності щодо цілей і завдань інституту мирової юстиції в сучасних умовах право- та державотворення в країні, хоча доцільність їх розробки і прийняття в якості судово-правової парадигми не повинна викликати сумнівів у вчених та практиків. Так, В.В. Дорошков зазначає, що терміни «завдання» та «цілі» виражають цільову спрямованість того чи іншого правового інституту. Завдання як окрема проміжна цільова настанова завжди виступає в якості засобу досягнення наступної мети на більш віддаленому етапі діяльності. Завданням мирового судді буде справедливе здійснення правосуддя, а метою є забезпечення, охорона і захист прав та інтересів особистості, юридичних осіб, держави. Постановка конкретного завдання перед мировими суддями як складової частини правосуддя повинна розглядатися як елемент загальної задачі правосуддя, що має свої індивідуальні особливості. При відсутності чітко визначених цілей і завдань, своєрідних засобів і способів їх досягнення зникає необхідність і доцільність створення будь-якого нового правового інституту [10, с. 28].

Крім загальних завдань, що ставляться перед всіма судами країни, перед мировим судом мають бути поставлені і особливі завдання, які впливають з його правової природи. На думку укладачів судових статутів 1864 року, ними повинні були стати: досягнення примирення, а також охорона громадського порядку та спокою за допомогою розбору справ про незначні злочини і проступки, які в інтересах як приватних осіб, так і

▪ Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

самого суспільства, вимагають швидкого рішення на тих саме місцях, де вони виникають [40, с. 293]. Яскраву характеристику ролі та місцю місцевих судів надав на початку ХХ століття С.І. Вікторський: «Завдання місцевих судів – розбір порівняно дрібних справ, що виникають з повсякденних відносин обивателів певної місцевості один з одним, і ці суди тільки тоді можуть задовольнити запит місцевого населення, коли їх багато і вони – одноманітного типу, а відтак – і доступні, і зрозумілі йому, коли судова процедура в них не складна, а завершення справ відрізняється швидкістю» [41, с. 144]. Особливу роль мирова юстиція відіграє у формуванні громадянського суспільства, підвищенні правової культури громадян в умовах побудови правової держави. «Призначенням мирового інституту було внесення в сферу повсякденних цивільних відносин перших елементів упорядкованого спільного проживання – усвідомлення громадянами своїх прав і обов'язків, – писав ще в ХІХ столітті Г.А. Джаншієв. – Якщо новий гласний суд називають – і справедливо називають – школою громадянського виховання, то мирові установи ... були першим та самим важливим шаблоном цієї школи» [42, с. 458].

За результатами проведеного правового аналізу інституційних форм місцевого правосуддя в різних країнах та з урахуванням сучасних наукових уявлень про цілі та завдання інституту мирової юстиції можна скласти узагальнений їх перелік, в якому будуть враховані правові особливості його взаємодії з суспільством, в тому числі традиційне громадське призначення цього суду. Відзначимо, що сучасне розуміння мирової юстиції включає не тільки інституціональний, а й соціально-правовий аспекти. Отже, на сучасному етапі розвитку української судової системи перед мировою юстицією мають бути поставлені наступні *спеціальні цілі*: полегшення громадянам доступу до правосуддя,

▪ Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В. // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

максимальне наближення суду до населення; підвищення оперативності судочинства (швидкість та простота провадження); «розвантаження» найнижчої ланки судової системи (насамперед місцевих загальних судів) від малозначних справ. В юридичній літературі виокремлюють й інші цілі, які можна розглядати як *додаткові*: збільшення кількості суддів судів загальної юрисдикції; втілення ідеї судової децентралізації; поглиблення спеціалізації суддів і розподіл компетенції між судами різних ланок тощо. Проте, наведені цілі визначають лише інституційне призначення мирової юстиції та не розкривають її соціально-правового призначення.

До переліку *соціально-правових цілей і завдань* інституту мирової юстиції, розроблених юридичною наукою, можна включити: підвищення суспільно-державної легітимності інституту судової влади; забезпечення «миру» шляхом припинення правових конфліктів з використанням примирних процедур, що забезпечують збереження та зміцнення нормальних, правомірних суспільних відносин, як між сторонами правового спору, так і в місцевому співтоваристві в цілому; сприяння виявленню факторів, які можна і потрібно використовувати органам влади і місцевого самоврядування для профілактики правопорушень; ефективно і своєчасне задоволення правових інтересів суспільства, охорона і захист прав, свобод і законних інтересів суб'єктів права за допомогою мирного врегулювання правових конфліктів в умовах максимального наближення та доступності правосуддя мирових суддів для населення; забезпечення громадського контролю над судовою діяльністю суддів; підвищення рівня правової культури громадян; соціалізація судового провадження мирових суддів на основі реалізації визнаних міжнародним співтовариством принципів судової влади, традицій вітчизняного права і основних тенденцій його розвитку та інші.

-
- Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

Визначення переліку та змісту цілей і завдань інституту мирової юстиції, орієнтованих як на інституційну, так і соціально-правового складову, є однією з ключових умов отримання цілісного уявлення об'єктивної природи його цільового призначення в суспільстві та державі. Однак, реалізація поставлених цілей та завдань може здійснюватись різними способами та набувати відмінних форм мирової юстиції. Інститут мирової юстиції як новий елемент вже існуючої судової архітектури, маючи об'єктивно існуючі цілі і завдання, здатний притаманними тільки йому методами і засобами ефективно допомогти у вирішенні цих завдань в умовах реформації всієї судової влади.

Відзначимо, що йдеться саме про створення, запровадження «нової» мирової юстиції, а не про відновлення її історичних форм, що існували на теренах України. Так, на думку М.І. Хавронюка та С.Ф. Мироненко, застосування такого визначення, як «відродження» є дещо некоректним, оскільки державний та адміністративно-територіальний устрої, інші політичні, правові, соціальні умови функціонування мирових судів в українських губерніях Російської імперії складно порівнювати з аналогічними факторами, що зумовлюють судовий устрій сучасної України. Отже, теоретично може йтися лише про створення в Україні інституту мирових судів [8].

Причини, що зумовлюють необхідність створення або відновлення інституту мирової юстиції в різних країнах і в різні часи, були і залишаються відмінними внаслідок особливостей політичного, соціального, економічного характерів. Проте, залишаються і спільні, універсальні причини, пов'язані, насамперед, з необхідні досягти поставлених перед правосуддям цілей та завдань. На початку ХХ століття професор В.К. Случевський писав, що менш важливі злочини бувають

▪ Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

завжди численні, а звідси виникає необхідність створення численних для них судів. Значення цих злочинів представляється місцевим, внаслідок чого суди, що їх розглядають, повинні знаходитися близько до осіб, які беруть участь в процесі. Дрібні злочини до того ж швидше забуваються, а тому потрібний швидкий розгляд справ про них. Разом з тим, покарання, що за них призначається, не є тяжким, а тому в інтересах процесу як для підсудного, так і для суспільства представляє меншу важливість, ніж за тяжкими злочинами. Звідси необхідність більш простої організації судів та процедури більш дешевої і короткої, ніж в справах більшої важливості [43, с. 100].

До об'єктивних причин впровадження інституту мирових суддів в сучасній Росії В.В. Дорошков відносить: 1) відповідність статусу мирового судді тенденціям поглиблення спеціалізації, професіоналізації суддів і поділу компетенції між судами різних ланок; 2) необхідність звільнення федеральних суддів від розгляду незначних справ у зв'язку зі збільшенням кількості звернень до судів; 3) бажаність ліквідації конфліктів шляхом активного використання примирних процедур (відновне правосуддя); 4) наближення правосуддя до населення з привнесенням елементів контролю населення за судовою системою [10, с. 266].

Об'єктивними потребами в функціонуванні сучасної мирової юстиції, вважає В.Ю. Анохіна, є: ефективне розгляд на місцевому рівні справ про малозначні правопорушення з метою зниження навантаження на районні суди і забезпечення населенню доступу до правосуддя у цих справах, включаючи забезпечення фактичної територіальної доступності, безкоштовної юридичної допомоги у цивільних справах, спрощення і прискорення процедур; активне і широке використання примирних процедур, що дозволяють врегулювати правові конфлікти без застосування

▪ Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osvrvu.pdf>.

державного примусу, і забезпечувати «мир» та стабільність в місцевому співтоваристві; ефективно та послідовно використання узагальнених результатів практики мирових суддів органами місцевої влади для дієвої профілактики правопорушень і зниження соціальної напруженості на місцях [21, с. 11-12].

Необхідність створення і функціонування мирових суддів (як складової судової системи), на думку А.Н. Цибуляк-Кустевич, в сучасній Україні зумовлена: а) незавершеністю судової реформи та потребою подальшого реформування вітчизняної судової системи, зокрема на рівні місцевих суддів; б) нагальною необхідністю пошуку науково обґрунтованих шляхів вирішення низки проблем судової влади України; в) одностайністю наукової спільноти у визнанні необхідності впровадження у вітчизняну правову систему мирових суддів саме з метою подолання означених проблем; г) значною історично-правовою спадщиною функціонування мирових суддів та їх прототипів на територіях сучасної України; г) закріпленням в європейських рекомендаціях доцільності забезпечення реального доступу до правосуддя через спрощення процедур, заохочення до примирення (у тому числі суддями), прискорення провадження, скорочення судових витрат, упровадження особливих процедур для спорів по позовних вимогах на незначні суми; д) позитивним досвідом функціонування мирових суддів зарубіжних країн як складової судової системи та здійснення ними правосуддя від імені держави, а також надання переваги вітчизняними науковцями і суддями саме такій моделі мирових суддів [13, с. 91].

Незважаючи на наявність перерахованих причин і потреб у створенні мирової юстиції, є і противники такої реформи. Деякі з них стверджували, що існування цього інституту характерно для країн, з не зовсім

▪ Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

сформованим правом, в яких гостро відчувається нестача кваліфікованих юристів. Висловлювалася точка зору, згідно з якою відродження мирових суддів є недоцільним і безглуздим, зокрема тому, що відродження давно померлого інституту, заснованого на інших морально-етичних і правових принципах, призведе до видалення з правосуддя народної правосвідомості. На думку інших, в царській Росії діяльність мирових суддів не задовольняла юридичну громаду та урядові кола, і саме тому на зміну їм майже повсюдно прийшли земські начальники і волосні суди. В юридичній літературі звертається також увага на те, що створення додаткової ланки спричинить за собою значні матеріальні витрати, які стали б непосильні для бюджету, а також ускладнилася б процедура перегляду судових рішень [21, с. 31-32]. Всі ці питання знаходяться в колі наукового дискурсу і відповіді на них сформульовані в чисельних працях вчених та підтверджені міжнародною практикою діяльності органів мирової юстиції в різних країнах.

Отже, наукова думка висуває більш ніж достатній перелік об'єктивних причин створення мирової юстиції, проте відсутній головний компонент для її запуску в Україні – суб'єктивна воля, насамперед політична, на проведення докорінної судової реформи, що змінить систему правосуддя на доктринальному рівні. У цьому контексті особливої актуальності набувають слова академіка О.М. Костенко: «Весь цивілізований досвід свідчить про те, що універсальним показником стану суспільства є стан правосуддя в країні. Вважати, що саме по собі законодавство (яким би досконалим воно не було) здатне гарантувати нам правову і демократичну державу – це небезпечна правова ілюзія. Якщо правосуддя в кризі, то в кризі усе суспільство, тому що правосуддя являється засобом забезпечення суспільного порядку, котрий є джерелом

-
- Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

суспільного благополуччя. Будь-які реформи, що на них ми покладаємо надії, зводитимуться нанівець, якщо в суспільстві немає правосуддя, здатного забезпечити правопорядок. Реформи приносять протилежні очікуваним результати тоді, коли суди стають знаряддям зловживань. А це – найнебезпечніше знаряддя. Чому у нас правосуддя «хворе» – тому є ряд причин. Одна з них – це те, що до сих пір в Україні не створено ефективну систему судів» [44, с. 12].

«Вилікувати» українське правосуддя, на нашу думку, можливо за допомогою перебудови судової архітектури, новим напівавтономним елементом якої мають стати мирові суди, як місцеві суди громад. «Свіжий струмінь в українську судову систему може внести інститут мирових суддів, - слушно зауважує В.М. Кампо, - які за певних умов могли б виступити противагою до старого пострадянського суду. Тому ніхто, крім мирових суддів, не зможе виконати надзавдання, яке стоїть перед державою: дати суспільству дійсно демократичний суд. Ці судді повинні стати гарантами верховенства права, а не як нинішні судді захищати верховенство закону, який сам по собі здебільшого недосконалий та далекий від запитів і потреб народу, бо служить бюрократії. Інакше кажучи, мирові судді можуть забезпечити перехід судової системи від юридичного до соціологічного позитивізму, юридичного постпозитивізму тощо» [31, с. 4].

Таким чином, інтереси громадян, громад, держави та суспільства в цілому вимагають створення системи місцевих судів, побудованої на продуманому теоретичному фундаменті, до юрисдикції яких входило б вирішення малозначних кримінальних та цивільних справ, справ про адміністративні правопорушення в спрощеному порядку з мінімумом процесуальних формальностей, представники якої («хранителі миру»)

-
- Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

використовували б заходи до досягнення примирення, до збереження порядку і спокою на місцях. Подібна система місцевих судів більш ефективно може бути втілена не в інституті загальних (коронних) судів, а в інституті мирових судів, як складової мирової юстиції. Упровадження мирових судів та наділення мирових суддів статусом представників місцевої юстиції, – змінить парадигму правосуддя в країні, оскільки дозволяє вирішити проблеми, які вкрай складно, якщо взагалі можливо, вирішити іншим способом.

Типи (моделі) мирової юстиції. Різноманіття понять, ознак мирової юстиції, сформованих в процесі еволюції цього інституту в різних країнах, різних правових системах, розмивають уявлення про його правову сутність. «Таким чином, – підсумовують М.І. Хавронюк та С.Ф. Мироненко, – аналіз щодо спільного та відмінного в інституті мирових судів у різних країнах свідчить, що якого-небудь логічного та однозначного, безсумнівного зв'язку між порядком формування мирових судів, професійністю суддів та їх компетенцією знайти важко. Це означає, що кожна країна має свій специфічний підхід до цього інституту та до судового устрою загалом» [8]. Проте, основні елементи мирової юстиції залишались незмінними в головних своїх ознаках, що дозволяє побудувати теоретико-правову класифікацію її типів (моделей) за різними критеріями.

Типологія інституту мирової юстиції, на думку С.В. Лонської, з методологічних позицій структурно-функціональної концепції будується на логічному розподілі обсягу елементів різного рівня в рамках структурно-функціональної моделі. За результатами дисертаційного дослідження вчена отримала наступні можливі класифікації мирової юстиції:

-
- Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

1) за типом правового статусу мирового судді: а) професійна та напівпрофесійна моделі мирової юстиції (за вимогами службово-освітнього цензу); б) моделі з виборними мировими судьями і з призначуваними мировими судьями (за порядком наділення повноваженнями); в) офіційна і неофіційна моделі (чи перебувають мирові судді на державній службі або їх посада вважається громадською);

2) за типом державної діяльності, що здійснюється мировими судами: а) судова; б) адміністративно-судова;

3) за типом судового управління: а) централізована і децентралізована моделі (за типом організаційної структури управління і самоврядування); б) єдина і відокремлена моделі (включена мирова юстиція в загальну систему судового управління або є відокремленим підрозділом).

На підставі найбільшого числа подібних або різних ознак поодинокі національні типи (моделі) мирової юстиції групуються в узагальнені типи (моделі):

1) класична (англійська) модель, для якої характерний напівпрофесійний кадровий склад і виконання мировим судом адміністративно-судових функцій (Австралія, Бразилія, Великобританія, Канада, США);

2) континентальна (французька) модель також відрізняється напівпрофесійним кадровим складом, але мировий суд виконує тільки судові функції (діяла у Франції в 1790-1958 рр., В Росії в 1864-1917 рр., сучасні Іспанія, Італія);

3) змішана (професійна) модель володіє постійною ознакою – професійним складом, а функції, які здійснюються мировим судом, можуть

▪ Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

бути адміністративно-судовими або судовими (Ізраїль, Ірландія, Росія з 1998 року по теперішній час) [16, с. 290-291].

Типологія національних моделей мирової юстиції піддається критиці науковцями, зокрема, В.В. Дорошков наголошує, що в основу такої класифікації покладено дві ознаки, щодо яких законодавство різних країн розходиться: 1) вид державної діяльності, що здійснюється мировими установами; 2) кадровий склад мирових судів. Зазначені вище ознаки більшою мірою відносяться до судоустрою, а не до судочинства [10, с. 40]. З цим твердженням інші науковці не погоджуються, оскільки судочинство (процесуальна форма судової діяльності) і напрямки судової діяльності (судові функції) жорстко пов'язані між собою, будучи двоєдиним базовим атрибутом – елементом судової діяльності мирових суддів, яка не може здійснюватися поза організаційно-правового простору їх судової влади [9, с. 54]. Проте, заслуговує на увагу і спірна теза В.В. Дорошкова, що перелік ознак, на підставі яких здійснюється класифікація національних типів мирової юстиції, є надмірно звуженим та не відображає багатьох важливих рис. Зокрема, науковець до цього переліку пропонує додати такі ознаки: 1) включення мирових судів в єдину судову систему; 2) порядок наділення мирових суддів владними повноваженнями; 3) наявність особливостей судоустрою в зв'язку з федеративним устроєм держави; 4) ступінь активності в використанні примирних процедур; 5) особливості визначення підсудності справ; 6) порядок перегляду судових рішень і т.п. [10, с. 41]. Інші науковці пропонують класифікувати мирову юстицію також за типом її формування і функціонування: в унітарних державах; в федеративних державах [9, с. 52].

Наукова література містить відмінні трактування, що засновані на різних теоретико-методологічних підходах, наведених узагальнених

▪ Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В. // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

моделей мирової юстиції. Так, І.Г. Шаркова також виділяє англосаксонську (модель Англії та Уельсу), що сформована під впливом загального (прецедентного) права, та континентальну (модель Франції), що сформована під впливом римського права і ідей Просвітництва, моделі мирової юстиції, проте дає їм дещо інше тлумачення. Науковець вважає, що специфіка англосаксонської моделі полягає в тому, що вона не ґрунтується на базі судового прецеденту, а відразу створювалася шляхом видання нормативно-правового акту. Континентальну модель характеризує конституційний рівень її закріплення [17, с. 54-78]. В свою чергу Т.В. Трубнікова та Ю.К. Якимович також класифікували моделі мирової юстиції на англійську та французьку, поклавши в основу їх диференціації наступні ознаки: місце мирового суду в судовій системі; функції мирового суду; статус мирового судді [33, с. 20-21]. Проте, ці російські науковці, як і деякі інші, окремо виділяють російську модель мирової юстиції, як самостійну модель, яка інтегрувала в себе ознаки англосаксонської та континентальної моделей. Така позиція була справедливо піддана критиці в російській науковій літературі, оскільки підстава поділу найбільш загального поняття («мирова юстиція») має бути єдиним за змістом, чого в даному випадку досягти неможливо [45, с. 8]. Сучасна модель мирової юстиції в Російській Федерації підпадає під наведену класифікацію і є за своєю суттю «змішаною» моделлю. «Національна модель інституту мирової юстиції, яка характерна для конкретної держави, – наголошує С.В. Лонська, – є самостійним одиничним типом (моделлю), оскільки завжди має особливу сукупність суттєвих і несуттєвих ознак, має властивість розвиватися в часі, може мати однорідність або неоднорідність (як у часових рамках, так і в територіальних). Формування одиничних типів (моделей) інституту мирової юстиції обумовлено особливостями

-
- Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

конкретно-історичної ситуації, державно-, соціокультурного розвитку держави. На підставі найбільшого числа подібних або різних ознак поодинокі типи (моделі) інституту мирової юстиції групуються в узагальнені типи (моделі): класичну (англійську), континентальну (французьку) і змішану (професійну)» [16, с. 17]. Отже, *конструювати окремі «вузьконаціональні» типи юстиції, зокрема й українську, немає ні теоретичної, ні практичної потреби.*

В українській правовій доктрині сформувалась власна класифікація типів мирових судів (суддів). Так, наприклад, В.М. Кампо окремо розглядає мирових суддів як інститут судової системи та громадських мирових суддів як інститут місцевого самоврядування. Перший тип – це інститут мирових суддів, які здійснюють правосуддя від імені держави, тобто забезпечують справедливість шляхом розгляду різних дрібних правопорушень та морально-правових конфліктів [31, с. 3]. Громадські мирові судді, як другий тип – це довірені особи територіальної громади, які обираються сільською, селищною, міською, районною в місті радою за їх згодою, працюють безкоштовно і діють відповідно до чинного законодавства, інших нормативно-правових актів, норм народної моралі та Положення про них з метою позасудового вирішення спорів (конфліктів) та примирення їх сторін [31, с. 18]. «Можна погодитися з думкою про те, – зауважує В.М. Кампо, – що інститут мирових суддів навряд чи доцільно впроваджувати в умовах чинної пострадянської судової системи, оскільки це не дасть очікуваного результату. Тому краще спочатку впровадити інститут громадських мирових суддів, який простіше й швидше може бути впроваджений у систему місцевого самоврядування» [31, с. 28].

Проаналізувавши світовий досвід застосування інституту мирових суддів, С.В. Прилуцький виокремив декілька моделей мирових суддів.

-
- Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

Перша модель передбачає входження мирових судів до судової системи держави. Тут виділяється два види цієї моделі: 1) державницький (адміністративний) – мирові судді є складовими державних судів зі збереженням усіх вимог, їх прав та обов'язків; 2) громадівський – мирові судді є елементом державної судової системи, який обираються органами місцевого самоврядування. В цьому випадку мирові судді є найнижчою ланкою судової системи, хоча не є членами професійного суддівського корпусу (магістрату) і виконують судові функції тимчасово. Друга модель – громадські мирові судді, які функціонують у структурі місцевого самоврядування на основі статуту громади. Вони є довіреними особами територіальної громади, яких обирають сільська, селищна, міська, районна в місті рада, працюють безкоштовно. Третя модель – мирові судді як інструмент альтернативного вирішення спорів. Ця модель є певним паліативом попередніх моделей, згідно з якою ці судді є засобом альтернативного вирішення спорів [14, с. 266-268]. Наведена класифікація ґрунтується на національних традиціях функціонування мирової юстиції на теренах України, не має універсального характеру, що відображає ознаки мирових судів в різних країнах, а тому застосування цієї типології мирової юстиції не вирішує сучасних проблем теорії та практики при створенні мирової юстиції в Україні. Однак, вона становить інтерес для історико-правового аналізу вітчизняної моделі мирового суду в період його виникнення і становлення.

Відштовхуючись від досліджених типів мирової юстиції, використовуючи обґрунтовані критерії класифікації, можемо сформувати найкращу модель для України. *На нашу думку, в Україні доцільно запровадити змішану (професійну) модель мирової юстиції, яка*

-
- Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

характеризується професійним складом суду та здійсненням мировим судом лише судових функцій.

Місце мирових судів у державному механізмі та судовій системі України. При вирішенні організаційно-правових питань створення мирової юстиції в Україні доцільно виходити з її можливого місця у державному механізмі загалом та судовій системі зокрема, а також завдань, для реалізації яких вона запроваджується. Мирові суди можуть бути включені до державної судової системи або можуть сформувати альтернативну структуру місцевої громади у різних варіантах. Ці моделі мають своїх апологетів, наукові позиції яких заслуговують докладного аналізу.

Вилучення мирової юстиції з державної сфери та передача її до відання громад, на думку низки вчених, відповідає правовій природі мирового суду як місцевого. Так, С.В. Прилуцький стверджує: «Мирова юстиція в Україні сьогодні має будуватись на принципі децентралізації і не повинна входити до загальної судової системи, а навпаки, повинна їй передувати. Для правової традиції України характерним є саме те, що мирове судочинство було виявом самоврядування місцевих громад, коли на локальному рівні, передусім шляхом мирового врегулювання, не вдаючись до публічної влади, вирішувалась більшість суспільних конфліктів» [14, с. 272]. Фактичне вчений наділяє мировий суд ознаками третейського органу, де мировий суддя, з вельми обмеженою юрисдикцією, буде виконувати лише функцію арбітра, що не в повній мірі відповідає завданням та сутності мирової юстиції, сформованими сучасними потребами «суду правого та швидкого».

Окремо доцільно виділити еволюційну модель, запропоновану В.М. Кампо, згідно якої для впровадження інституту мирових суддів в

▪ Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

Україні потрібен перехідний період, на початку якого можна апробувати інститут громадських мирових суддів у системі місцевого самоврядування, а також провести державні експерименти щодо втілення на практиці європейської та російської моделі мирових суддів як елементів судової системи. Згодом може бути впроваджений інститут мирових суддів в судовій системі, яких науковець вважає «... універсальним інститутом судової системи, який може бути застосований у судовій системі демократичного типу – від класичної європейської, новодемократичної та до перехідної посттоталітарної системи. У новодемократичній судовій системі України, яка формується, такі судді теж потрібні» [31, с. 16-17]. Суттєвим недоліком цієї пропозиції є значна розтягнутість процесу у часі, що нівелює позитивний ефект від впровадження мирової юстиції у найближчі роки та завадить повноцінній реформі всієї судової системи України вже на цьому історичному етапі.

Наступна модель передбачає включення мирових судів у судову систему України як першої ланки або окремого виду місцевих судів загальної юрисдикції поряд із місцевими «загальними» судами. Так, зокрема, О. Яновська та Н. Дика пропонують: «Інститут мирових судів повинен входити до системи судоустрою України, а саме до судів загальної юрисдикції... Вбачаємо, що мирові суди повинні утворюватися поряд із вже існуючими судами першої інстанції з розгляду цивільних та кримінальних справ. Мирові суди не повинні знаходитися в підпорядкуванні місцевих судів, а повинні існувати паралельно, лише допомагаючи зняти навантаження із судів першої інстанції» [37, с. 176]. В свою чергу А.С. Цибуляк-Кустевич вважає: «Місце мирових судів у судовій системі України доцільно визначити таким чином: мирові суди є різновидом місцевих загальних судів, не створюють додаткову ланку

-
- Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

судової системи; утворюються в адміністративних центрах об'єднаних територіальних громад; другою інстанцією для них виступають апеляційні загальні суди; покликані виконувати як загальні для всіх судів завдання і функції, так і спеціальні; входять до єдиної системи судів загальної юрисдикції, що в контексті ст. 17 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» забезпечується низкою гарантій» [13, с. 188].

Включення мирових судів у єдину судову систему, на нашу думку, є найбільш оптимальною формою запровадження мирової юстиції в Україні. Проте, виникають дискусійні питання щодо способів такого «приєднання» та визначення нового співвідношення загальних, мирових, спеціалізованих судів в організаційному та процесуальному аспектах.

Наріжним каменем проблеми визначення місця мирових судів в єдиній судовій архітектоніці є інстанційність, тобто до якого суду, – місцевого загального, апеляційного загального, апеляційного мирового, – будуть оскаржуватися рішення мирових судів як місцевих судів першої інстанції. Аналіз міжнародної практики порядку оскарження рішень, проведений М.І. Хавронюком та С.Ф. Мироненком, засвідчує відсутність єдиного підходу до цього питання в різних країнах: а) скарги на рішення мирових судів розглядають суди, що є основною ланкою судової системи (Бельгія, Греція, Ізраїль, Іспанія, Сирія, Уругвай), при цьому деякі рішення мирових судів остаточні й апеляційному оскарженню не підлягають (Кувейт — рішення у позовах до 1 тис. динарів; Люксембург — рішення у цивільних і торговельних справах з ціною позову до 30 тис. франків; Франція — рішення у справах із сумою позову до 13 тис. франків, утім це не виключає можливості їх касаційного оскарження); б) рішення мирових судів можуть бути оскаржені (залежно від їх виду) — до суду першої інстанції, до апеляційного чи касаційного суду (РФ, ФРН, Італія, де

▪ Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

більшість скарг на рішення мирових судів розглядає спеціальний суддя — претор); в) рішення мирових судів є остаточними й оскарженню не підлягають (ПАР) [8].

Українська наукова спільнота не сформувала єдиної позиції щодо апеляційної інстанції для мирових судів, функцію якої можуть виконувати: місцеві (загальні) суди, апеляційні (загальні) суди, або новостворені апеляційні чи дільничні мирові суди. Так, зокрема, М. Ясинок пропонує створити в Україні російську модель оскаржень рішень, згідно якої, за пропозицією вченого, районна ланка судів повинна стати апеляційною інстанцією для мирової юстиції [46, с. 274]. За такої моделі місцевий загальний суд перетворюється у суд двох інстанцій з подвійним статусом: найнижчий суд у системі загальних та вищий суд щодо мирової юстиції. Мировий суд, *de facto*, стане лише додатковою найнижчою ланкою в системі загальних судів, нівелюючи власну правову сутність. Необхідність впровадження мирової юстиції для зменшення навантаження на місцеві загальні суди взагалі втрачає сенс. Відзначимо, що і самі російські вчені неодноразово піддавали таку модель нищівній критиці: «Спроба організації мирового суду на закріплених у чинному законодавстві засадах, вироблена з позиції розуміння місця мирових суддів як нижньої ланки єдиної системи судів загальної юрисдикції, з точки зору ставлення до них як до судів, які не наділені особливими завданнями, а тому і не мають особливих принципів організації і діяльності, приречена на невдачу. В таких умовах поява мирових суддів не переслідує ніякої ясної мети і не здатна мати значного позитивного ефекту у правозастосовчій діяльності» [33, с. 11].

-
- Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

Більш реалістичний варіант запропонувала А.С. Цибуляк-Кустевич, на думку якої апеляційною інстанцією для рішень мирових судів у нашій країні повинні стати апеляційні загальні суди, а не місцеві [13, с. 100].

Інший варіант – апеляційний перегляд рішень мирового суду цим же судом, але у колегіальному порядку. О. Яновська та Н. Дика пропонують досить специфічну систему оскарження: «Можливість апеляційного оскарження буде надаватися особам шляхом подання апеляційної скарги до того ж самого мирового суду, де було винесено оскаржуване рішення. Судовий розгляд буде здійснюватися колегіально, шляхом обрання трьох суддів. Водночас сторони матимуть право самі обрати двох суддів, які потім самостійно оберуть третього суддю» [37, с. 178]. Вважаємо, що така модель перегляду справ суперечить правовій сутності апеляції і може мати негативні наслідки для забезпечення справедливого правосуддя. Так, І.Я. Фоницький розумів під апеляцією перегляд вищою інстанцією оскарженого незавершеного вироку нижчого суду. Ця додаткова гарантія полягає у залученні до участі у справі вищого суду, більш досконалі знання та більша досвідченість якого розглядаються як подальше забезпечення інтересів правосуддя [26, с. 533]. Недопустимо вважати перегляд одним складом суду рішення по справі, винесеного іншим складом цього ж суду, рівноцінним поняттю перегляду справи «вищестоящим судом». Судова інстанція – це в першу чергу процесуальне поняття, пов'язане з рухом справи, в той час, як категорія «вищестоящий суд» – в більшій мірі пов'язана із судоустроєм, з рівнем суду, з ланками судової системи. Теоретично, в залежності від конкретної справи, вона може бути розглянута по першій інстанції в суді будь-якої ланки, але принципово те, що перегляд (розгляд в другій чи третій інстанції) відбувається в суді іншої ланки, в суді більш високого рівня – у

-
- Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

«вищестоящому суді». Оцінюючи практичний досвід з цього питання М.В. Боровський зауважує, що такий шлях означає, умовно кажучи, що сьогодні суддя "X" перевіряє рішення судді "Y", а завтра – вже суддя "Y" буде перевіряти рішення судді "X". Свою позицію він обґрунтовує думкою І. Бентама, який більше двохсот років тому відмічав, що такий підхід містить небезпеку перетворення апеляції у «порожню церемонію» [47]. Обґрунтованою уявляється думка В.М. Лебедева про те, що в силу необхідності реалізації права громадян на перегляд справи вищестоящим судом, судова система повинна включати систему судів, які розглядають справи по першій інстанції (за суттю), і систему вищестоящих судів, які розглядають справи в апеляційному і касаційному порядку або в касаційному і наглядовому порядку [34, с. 216]. Варто згадати, що до цієї ідеї звертались ще дореволюційні правознавці. Так, зокрема, М.В. Духовський писав, що обмежити розгляд справ однією інстанцією не завжди можливо тому, що це позбавило б підсудного або обвинувача гарантії для виправлення помилок першого суду, що досягається лише створенням декількох інстанцій з метою перевірки однією з них рішення іншої [48, с. 62]. Отже, створення мирового суду, який буде одночасно і вирішувати справи по суті і сам же переглядати їх в апеляційному порядку, суперечить доктринальним положенням судового права, а тому доцільно відмовитись від такої моделі.

Обґрунтованими, на нашу думку, є пропозиції щодо оскаржень рішень мирового суду першої інстанції до вищестоящого апеляційного суду, яким може бути апеляційний загальний суд або апеляційний мировий суд. Другий варіант передбачає створення напіваавтономної судової гілки мирових судів в системі судів «загальної» юрисдикції на чолі з Верховним

▪ Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

Судом, що, вважаємо, є найбільш оптимальною моделлю мирової юстиції в Україні.

Розбалансування судової системи України є наслідком помилок у застосуванні доктринальних положень судового права, які визначають структурні елементи судового механізму та їх взаємодію. Відхід від класичних принципів судоустрою та судочинства на угоду політичним, іноді відверто корупційним інтересам, призвів до «розмивання» сутності інституційних понять: загальний суд, загальна юрисдикція, спеціалізований суд, судова інстанція тощо. Наділення цих понять справжнім «звучанням» дозволить правильно визначити місце мирової юстиції у системі органів правосуддя.

Закон держави, закон громади, закон соціальної групи визначили виникнення трьох основних складових судової системи з відмінними ролями та завданнями: суди загальні, суди спеціалізовані та суди громади. Загальний суд (суд корони) як продукт ідеї централізованої держави діє від імені верховної влади і покликаний здійснювати правосуддя на всій території країни та щодо абсолютної більшості підданих. Два інших типи судів слід розглядати з позиції їх виняткового, особливого характеру, що зумовлює обмеження кола підсудних їм справ, в залежності від того хто вчинив правопорушення, де його скоїв та яке це правопорушення. Так, суди громади, відомі на теренах України під ім'ям копних та мирових, з розвитком державних засад, узаконювались владою і діяли, спочатку, «паралельно» з загальними судами, а згодом були включені до державної судової системи, зберігши індивідуальні ознаки. До третього типу належать спеціалізовані суди, створені під певну категорію осіб або проваджень. Підсудність справ цим судам визначається спеціальною і персональною підсудністю. До вилучень цієї групи, за справедливим

-
- Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

зауваженням професора І.Я. Фойніцького, належать випадки, коли деякі особи в силу свого громадського, службового, станового або іншого становища визнаються підвідомчими судовим місцям, які не мають характеру суду нормального для всіх громадян у справах того ж роду, або, залишаючись підвідомчими їм, підкоряються особливим правилам [26, с. 96]. В цьому контексті М.І. Сірий слушно відзначає, що основу диференційованої судової системи складають загальні суди як суди повної компетенції, а в якості логічного їх доповнення виступають суди спеціалізовані з обмеженою компетенцією, особливим статусом суддів та особливою процедурою розгляду справ, а також мирові суди як форма місцевої юстиції [23, с. 18].

Отже, класичну судову архітектуру утворюють: 1) коронний, загальний суд (суд державної влади, який становить центральний елемент системи); 2) спеціалізовані суди (станові, цехові, консисторії, військові, комерційні та інші); 3) мирові суди (суд місцевої громади). Всі ці суди можуть об'єднуватися в єдину систему в різних варіаціях, або ж утворювати власні автономні структури.

Керуючись такою ідеєю, враховуючи міжнародний та історичний досвід функціонування мирової юстиції, а також наукові доробки з цих питань, вважаємо найбільш оптимальною для України наступну модель мирової юстиції. Мировий суд, як окрема, самостійна гілка судової системи, повинен бути відокремлений від загальних судів (англійська конструкція), підлягаючи, однак, нагляду з боку вищої касаційної інстанції, тобто Верховного Суду (французька конструкція ієрархічності та єдиного касаційного суду). За такої архітектоніки мирові суди утворюють паралельну до загальних та спеціалізованих судів дволанкову систему, яка складається з місцевих (дільничних) мирових судів,

▪ Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В. // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

територіальна юрисдикція яких визначається межами територіальної громади (або об'єднаної територіальної громади), та апеляційних мирових судів. Загальні, спеціалізовані та мирові суди (як напіваавтономні судові гілки) мають інстанційно «замикатися» на Верховному Суді (як вищому касаційному суді країни). Такий підхід дозволить забезпечити єдність судової системи та судової практики, а щодо мирових судів – реалізувати їх організаційні та процесуальні особливості.

Практична реалізація змін судоустрою вимагає прийняття нової Концепції судово-правової реформи в Україні, яка, зокрема, буде включати і цілісну систему поглядів на мирову юстицію. Впровадження інституту мирової юстиції потребує також значної законотворчої роботи, що дозволить закріпити необхідні новації в Конституції України, а також у відповідних законах та процесуальних кодексах.

Перспектива подальшого дослідження даної проблеми вбачається в розробці окремих питань щодо етапів історії мирової юстиції, форм та видів процесу у мирових судах, уточнення статусу мирових суддів, а також у формуванні нормативної бази діяльності мирової юстиції.

Список використаних джерел

1. Голев Н.Д. Юридизация естественного языка как лингвистическая проблема / Н.Д. Голев // Юрислингвистика-2: русский язык в его естественном и юридическом бытии [Текст]: межвузовский сборник научных трудов / под ред. Н.Д. Голева. – Барнаул, 2000. – С. 8-40
2. Головинская И.В. Мировая юстиция: концепция совершенствования уголовного судопроизводства [Текст]: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.09 / И. В. Головинская; Владимир. юрид. ин-т Федер. службы исполнения наказаний – Владимир, 2008. – 53 с.

▪ Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В. // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

3. Юридична енциклопедія [Текст]: в 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: Укр. енцикл., 2001. – Т.3: К-М. – 792 с.
4. Лонская С.В. Мировая юстиция в России [Текст]: Монография. / С.В. Лонская – Калининград, 2000. – 215 с.
5. Англо-український юридичний словник [Текст]: близько 75000 термінів / упоряд. С. М. Андріанов [та ін.] ; ред. Л. І. Шевченко. – К. : Арії; М. : Руссо, 2007. – 552 с.
6. Gibson Bryan. The Magistrates' Court: An Introduction – Hook: Waterside Press, 2009 – 191 с.
7. Gibson B. Introduction to the Magistrates' Court. – Winchester: Waterside Press, 1995 – 200 с.
8. Хавронюк М.І. Чи потрібні в Україні мирові суди? / М.І. Хавронюк, С.Ф. Мироненко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua>
9. Колоколов Н.А. Мировая юстиция [Текст]: учеб. пособие для студ. вузов обучающихся по спец. «Юриспруденция» / В.В. Захаров, Н.А. Колоколов, С.Г. Павликов, А.Н. Сачков, Р.В. Ярцев; под. ред. Н.А. Колоколова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2011. – 423 с.
10. Дорошков В.В. Мировой судья. Исторические, организационные и процессуальные аспекты деятельности [Текст] / В. В. Дорошков – М.: НОРМА, 2004. – 320 с.
11. Судебная власть / И.Л. Петрухин [и др.]; под ред. И.Л. Петрухина. – М.: ТК Велби, 2003. – 720 с.

▪ Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osvrvu.pdf>.

12. Нелюбина, А.А. Мировые судьи в Российской Федерации: комплексный анализ [Текст]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / А.А. Нелюбина; Урал. гос. юрид. акад. – Екатеринбург, 2006. – 26 с.

13. Цибуляк-Кустевич А.С. Мировая юстиція [Текст]: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Анна Степанівна Цибуляк-Кустевич; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2016. – 275 с.

14. Прилуцький С.В. Вступ до теорії судової влади (Суспільство. Правосуддя. Держава) [Текст]: монографія / С.В. Прилуцький. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2012. – 317 с.

15. Александров С.В. Мировые судьи в системе судов общей юрисдикции в Российской Федерации [Текст]: дис... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Александров Сергей Васильевич; Рос. акад. адвокатуры и нотариата – Саранск, 2009. – 231 с.

16. Лонская С.В. Институт мировой юстиции в России: историко-теоретическое правовое исследование [Текст]: дисс... д-ра юрид. наук: 12.00.01 / Светлана Владимировна Лонская; Санкт-Петербургский гос-ный университет. – С.-Пб, 2016 – 366 с.

17. Шаркова И.Г. Мировая юстиция в России: уголовно-процессуальный и судеустройственный аспекты [Текст]: дис... канд. юрид. наук: 12.00.09; 12.00.11 / И. Г. Шаркова; РАН. Институт государства и права – М., 2004. – 197 с.

18. Сачков, А.Н. Российская мировая юстиция в институционально-правовом измерении [Текст]: дис... канд. юрид. наук: 23.00.02 / А.Н. Сачков; Ростовский юрид. інст. МВД. – Ростов-на-Дону, 2006. – 203 с.

19. Про добровільне об'єднання територіальних громад [Електронний ресурс]: Закон України № 157-VIII від 5 лютого 2015 р. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

▪ Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

20. Бурий А. Міжнародний досвід діяльності інститутів мирового судді, суду присяжних, народних засідателів та пропозиції щодо можливостей його застосування в Україні [Текст] / Андрій Бурий, Руслан Таратула, Руслан Тополевський, Лідія Тополевська. – К.: Регіональний гром-й фонд «Право і Демократія», 2009. – 131 с.

21. Анохина В.Ю. Формирование мировой юстиции Российской Федерации [Текст]: дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / В.Ю. Анохина; МГЮА им. О.Е. Кутафина. – Москва. 2014. – 237 с.

22. Тертишник В.М. Кримінально-процесуальне право України [Текст]: підруч. / В.М. Тертишник. – 4-те вид., доп. і переробл. – К.: Вид-во А.С.К., 2003. – 1120 с.

23. Сірий М.І. Конституційні засади розбудови судової системи України / М.І. Сірий // Конституційні аспекти судової реформи в Україні [Текст]: Мат-ли науково-практичної конференції 24-25 березня 2011 р. – Львів: ФОП Кундельський Г.Л., 2011. – С. 13-19.

24. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень [Електронний ресурс]: Закон України № 2617-VIII від 22 листопада 2018 р. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19>

25. Фойницький І.Я. Курс уголовного судопроизводства [Текст]: в 2 т. / І.Я. Фойницький – СПб., Альфа, 1996. – Т.1. – 552 с.

26. Фойницький І.Я. Курс уголовного судопроизводства [Текст]: в 2 т. / І.Я. Фойницький – СПб., Альфа, 1996. – Т.2. – 608 с.

27. Гегель Г.В.Ф. Основи філософії права, або Природне право і державознавство [Текст] / пер. з нім. Р. Осадчука та М. Кушніра. – К. : Юніверс, 2000. – с. 336.

-
- Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

28. Решетников О.М. Правовые системы стран мира [Текст] / О.М. Решетников – М. : Юрид. лит., 1993. – 412 с.
29. Гуценко К. Ф. Уголовный процесс западных государств [Текст] / К. Ф. Гуценко, Л. В. Головкин, Б. А. Филимонов – 2-е изд., доп. и испр. – М.: Изд-во «Зерцало-М», 2002. – 528 с.
30. Шишкін В.І. Судові системи країн світу [Текст]: навч. посібник: в 3-х кн. / В.І. Шишкін – К.: Юрінком Інтер, 2001. – Кн.1. – 320 с.
31. Кампо В. Мирові судді та громадські мирові судді в Україні: проблеми та перспективи впровадження [Текст] / В. Кампо – К.: Ін-т громадян. сусп-ва: ТОВ „ІКЦ Леста“, 2007. – 40 с.
32. Карпов Д.В. Проблемы конституционно-правового гарантирования правозащитной функции судебной власти в Российской Федерации [Текст]: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Д.В. Карпов – Н. Новгород. 2000. – 30 с.
33. Трубникова Т.В. Организация и деятельность мировых судей в России [Текст] / Т. В. Трубникова, Ю. К. Якимович. – Томск : Изд-во Томского гос. ун-та, 1999. – 83 с.
34. Лебедев В.М. Судебная власть в современной России: проблемы становления и развития [Текст] / В.М. Лебедев. – СПб.: Изд-во „Лань“, 2001. – 384 с.
35. Бігун В.С. Філософія правосуддя: ідея та здійснення [Текст]: монографія / В.С. Бігун. — К., 2011. — 303 с.
36. Шатовкина Р.В. Организация и деятельность мировых судей в Российской Федерации [Текст]: дис... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Римма Викторовна Шатовкина; РПА Минюста РФ – М., 2002. – 183 с.
37. Яновська О. Модель мирового суду / О. Яновська, Н. Дика // Юридичний вісник [Текст]. – 2014. – № 2. – С. 175–179.

▪ Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В. // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

38. Ничипоренко Т.Ю. О пределах подсудности уголовных дел единоличному судье // Вестник Московского университета. Серия 11. Право [Текст]. – 1997. – №5. – С.91-99.

39. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства [Текст] / відп. ред. Ю. Землицька. – Київ, 2015. – 708 с.

40. Анциферов К.Д. Сборник статей и заметок по уголовному праву и судопроизводству / К.Д. Анциферов ; Изд. Юрид. о-вом при Имп. С.П.Б. ун-те под наблюдением д. чл. О-ва В.М. Володимирова и А.Ф. Кони. – Санкт-Петерб.: Гос. тип., 1898. – 587 с.

41. Викторский С.И. Русский уголовный процесс [Текст] / С.И. Викторский – Изд. 2-е, испр. и доп. – М.: Изд. А.А. Карцева, 1912. – 426 с.

42. Джаншиев Г. А. Из эпохи великих реформ [Текст] / Г.А. Джаншиев. – 4-е изд. – М., 1893. – 589 с.

43. Случевский В. Учебник русского уголовного процесса. Судостроительство. – Судопроизводство [Текст] / В. Случевский. – Изд. 3-е, перероб. и доп. – СПб.: Тип. А.М. Стасюлевича, 1910. – 664 с.

44. Судовий захист прав людини в Україні і проблеми кримінальної юстиції [Текст]: наукові нариси / О. М. Костенко [та ін.]. – К. : Інститут держави і права ім. В.М.Корецького, 2008. – 48 с.

45. Лонская С. В. Типология мировой юстиции / С. В. Лонская // Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта [Текст]. – 2012. – Вып. 9. – С. 7-12.

46. Ясинок М. Мировая юстиція: становлення, розвиток і перспективи / Микола Ясинок // Публічне право [Текст]. – 2013. – № 3. – С. 271-276.

47. Боровский М.В. Суды общей юрисдикции в Российской Федерации: проблемы и перспективы. / М.В. Боровский. – [Электронный

▪ Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В. // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

ресурс]. – Режим доступу: https://www.cfin.ru/press/black/2001-1/01_01_borovsky.shtml

48. Духовской М.В. Русский уголовный процесс [Текст] / М.В. Духовской – М.: Тип. А.П. Поплавского, 1910. – 448 с.

Оверчук С. В.

Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження

Статтю присвячено комплексному дослідженню правової природи та сутності мирової юстиції та обґрунтуванню необхідності її впровадження у правову систему України. Виокремлено та проаналізовано ознаки, цілі та завдання мирової юстиції, а також причини, що зумовлюють необхідність її створення. Надано пропозиції щодо юрисдикції мирових судів, складу суду, вимог до кандидата на посаду мирового судді та порядку обрання їх на посаду. Проведено аналіз зарубіжного досвіду функціонування інституту мирової юстиції в різних країнах.

У статті аналізується наукова проблема типології мирової юстиції, розглянуті різні варіанти класифікацій мирової юстиції та мирових судів. Пропонується запровадити в Україні змішану (професійну) модель мирової юстиції, яка характеризується професійним складом суду та здійсненням мировим судом лише судових функцій.

Визначено місце мирових судів у державному механізмі загалом та судовій системі зокрема. Мировий суд, як самостійна гілка судової системи України, повинен бути відокремлений від загальних судів, підлягаючи, однак, нагляду з боку вищої касаційної інстанції. Мирові суди утворюють паралельну до загальних та спеціалізованих судів систему, яка складається з місцевих мирових судів та апеляційних мирових судів.

-
- Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В. // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

Ключові слова: мірова юстиція, мировий суд, мировий суддя, місцевий суд, судова система, доступність правосуддя, спрощене провадження

Оверчук С. В.

Введение мировой юстиции в условиях судебной реформы в Украине: теоретико-правовое исследование

Статья посвящена комплексному исследованию правовой природы и сущности мировой юстиции и обоснованию необходимости ее внедрения в правовую систему Украины. Выделены и проанализированы признаки, цели и задачи мировой юстиции, а также причины, обуславливающие необходимость ее создания. Даны предложения по юрисдикции мировых судов, составе суда, требованиям к кандидату на должность мирового судьи и порядку избрания их на должность. Проведен анализ зарубежного опыта функционирования института мировой юстиции в разных странах.

В статье анализируется научная проблема типологии мировой юстиции, рассмотрены различные варианты классификаций мировой юстиции и мировых судов. Предлагается ввести в Украине смешанную (профессиональную) модель мировой юстиции, которая характеризуется профессиональным составом суда и осуществлением мировым судом только судебных функций.

Определено место мировых судов в государственном механизме в целом и судебной системе в частности. Мировой суд, как самостоятельная ветвь судебной системы Украины, должен быть отделен от общих судов, подчиняясь, однако, надзору со стороны высшей кассационной инстанции. Мировые суды образуют параллельную общим и специализированным

-
- Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

судам систему, которая состоит из местных мировых судов и апелляционных мировых судов.

Ключевые слова: мировая юстиция, мировой суд, мировой судья, местный суд, судебная система, доступность правосудия, упрощенное производство

Overchuk S. V.

Introduction of Justice of the peace in the context of judicial reform in Ukraine: theoretical and legal research

The article is devoted to a comprehensive study of the legal nature and essence of Justice of the peace and the rationale for the need for its introduction into the legal system of Ukraine. The study identified and analyzed the signs, goals and objectives of Justice of the peace, as well as the reasons that make it necessary to create it. The author formulates proposals on the jurisdiction of the magistrates' courts, the composition of the court, the requirements for a candidate for the position of magistrate and the procedure for their election to the position. The analysis of foreign experience of the functioning of the institute of Justice of the peace in different countries was carried out.

This article analyzes the research problem of typology of Justice of the Peace. The author considers various options of classifying Justice of the Peace and magistrate's courts. It is proposed to introduce in Ukraine a mixed (professional) model of Justice of the peace, which is characterized by the professional composition of the court and the implementation by the Court of the peace of only judicial functions.

The author defines a place of courts of the peace within a state mechanism: as a part of judicial system (not local governance or an alternative dispute resolution); and within the judicial system itself: as a variation (the

-
- Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.

lowest level) of local courts with general jurisdiction. The Court of the Peace, as an independent branch of the judicial system of Ukraine, should be separated from general courts, submitting, however, to supervision by the highest cassation instance. The Courts of the peace form a system parallel to general and specialized courts. This system consists of local courts of the peace and appellate courts of the peace.

Key words: justice of the peace, court of the peace, judge of the peace, local court, magistrates' court, judicial system, availability of justice, simplified proceedings

-
- Запровадження мирової юстиції в умовах судової реформи в Україні: теоретико-правове дослідження / Оверчук С. В.// Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/19osrvvu.pdf>.